

## POSTANOWIENIE

Dnia 30 marca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Motuk (przewodniczący)

SSN Marek Dobrowolski (sprawozdawca)

SSN Maria Szczepaniec

po rozpoznaniu w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej w dniu 30 marca 2023 r. na posiedzeniu bez udziału stron wniosku obrońcy obwinionej A. K. w przedmiocie wznowienia postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem Sądu Najwyższego z 13 października 2022 r. w sprawie o sygn. akt II ZK 62/22 na podstawie art. 542 § 3 k.p.k. oraz 540 § 1 i 3 k.p.k w zw. art. 95n ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze

### **postanowił:**

1. wniosek obrońcy obwinionej o wznowienie postępowania pozostawić bez rozpoznania;
2. stwierdzić brak podstaw do wznowienia postępowania z urzędu.

## UZASADNIENIE

Postanowieniem z 13 października 2022 r. w sprawie o sygn. akt II ZK 62/22 Sąd Najwyższy oddalił jako oczywiście bezzasadną kasację obrońcy obwinionej od orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Adwokatury z dnia 12 grudnia 2020 r., sygn. akt WSD 34/20, utrzymującego w mocy orzeczenie Sądu Dyscyplinarnego Izby Adwokackiej w Lublinie z dnia 20 listopada 2019 r., sygn. akt SD 1/17.

W dniu 22 listopada 2022 roku do Sądu Najwyższego wpłynęło pismo obrońcy obwinionej adw. M. W. o wznowienie postępowania zakończonego

prawomocnym postanowieniem Sądu Najwyższego z 13 października 2022 r. w sprawie o sygn. akt II ZK 62/22, o którym obwiniona dowiedziała się dopiero 27 października 2022 r., co uniemożliwiło jej realizację przysługującego jej prawa do obrony „przed niezawisłym Sądem”. Za podstawę wywiedzonego pisma obrońca obwinionej obrał art. 540 § 1 i 3 k.p.k. w zw. z art. 91 lit. d pkt 3 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1184 z późn. zm. - dalej powoływana jako ustawa Prawo o adwokaturze) oraz art. 91 ust. 1 i 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w zw. z art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności.

Formułując powyższy postulat autor pisma wskazał, iż prawo do obrony, jako naczelna zasada postępowania karnego, nie może być ograniczone przez niewłaściwe zastosowanie przepisów ustawy, w tym przypadku art. 91 ust 1 i 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w zw. z art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności przez jednolite rozstrzygnięcia ETPCz w przedmiocie nieuznawania Izby Odpowiedzialności Zawodowej za sąd oraz art. 91 d pkt 3 ustawy Prawo o adwokaturze, nakazującym rozpoznanie sprawy w składzie trzyosobowym na rozprawie, a nie na posiedzeniu niejawnym jednoosobowo, jak miało miejsce w przedmiotowej sprawie, skutkiem czego obwiniona nie miała możliwości rozpoznania jej sprawy dyscyplinarnej przed niezawisłym sądem, a jedynie przed organami samorządu adwokackiego.

Zdaniem wnioskującego wybór sędziów do nowej Izby Odpowiedzialności Zawodowej Sądu Najwyższego zmusza do stwierdzenia, że wyłoniony w ten sposób „sąd” nie spełnia wymogu „ustanowienia ustawą”. Autor wniosku wyraził także pogląd, iż doszło do naruszenia prawa przez to, że kasacja została rozpoznana przez „Izbę niemającą legitymacji i w sposób sprzeczny z ustawą”, ale także przez to, że sąd II instancji, przekazując akta sprawy do rozpoznania w postępowaniu kasacyjnym, zaadresował je do Izby Karnej, wymieniając jako adresata SSN Michała Laskowskiego, jednak ta korespondencja nigdy do adresata nie dotarła, gdyż została przejęta przez Izbę Odpowiedzialności Zawodowej.

Wniosek o wznowienie postępowania dyscyplinarnego obrońca obwinionej uznał za konieczny, aby w pełni zostało zrealizowane prawo obwinionej do

aktywnego uczestniczenia w postępowaniu, w tym prawo do ustosunkowania się co do całości zebranego w sprawie materiału dowodowego, jaki stanowi podstawę rozstrzygnięcia Sądu.

### **Sąd Najwyższy zważył, co następuje.**

Forsowana teza o zaistnieniu okoliczności mających wskazywać na konieczność wznowienia postępowania zakończonych postanowieniem Sądu Najwyższego z 13 października 2022 r. w sprawie o sygn. akt II ZK 62/22, wobec braku zasadniczych podstaw do jej zaaprobowania, nie mogła doprowadzić do oczekiwanego przez obrońcę obwinionej efektu. Pismo określone jako „wniosek o wznowienie postępowania”, oparte na podstawie art. 540 § 1 i 3 k.p.k., należało bowiem pozostawić bez rozpoznania z uwagi na jego niedopuszczalność. Odnosząc się natomiast do zawartej w wywiedzionym wniosku sygnalizacji, Sąd Najwyższy stwierdził brak podstaw do wznowienia postępowania z urzędu.

Lektura wywiedzonego przez obrońcę obwinionej pisma prowadzi do wniosku, iż powołuje on niejako dwie podstawy mające uzasadniać wzruszenie postępowania prowadzonego pod sygn. akt II ZK 62/22. Merytoryczna jego zawartość wskazuje bowiem na żądanie wznowienia postępowania przed Sądem Najwyższym poprzez sygnalizację zaistnienia uchybienia o randze bezwzględnej, tj. określonego w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., polegającego na nienależytej obsadzie sądu. Zdaniem autora pisma rozstrzygnięcie w uprzednio wspomnianej sprawie winno podlegać bowiem rozpoznaniu na rozprawie w składzie trzech sędziów. Wyjaśnienia w tym miejscu wymaga, iż wznowienie postępowania na podstawie art. 542 § 3 k.p.k., w związku z ujawnieniem się jednego z uchybień wymienionych w art. 439 § 1 k.p.k. może nastąpić tylko z urzędu, nie zaś na wniosek strony (zob. uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 24 maja 2005 r., I KZP 5/05, OSNKW 2005, z. 6, poz. 48, zob. także: T. Grzegorzczak: *Wybrane zagadnienia najnowszej nowelizacji karnej*, Państwo i Prawo 2003, z. 8, s. 15; tenże: Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Wydanie III, Kraków 2003, s. 1352; S. Zabłocki: Nowe i nie całkiem nowe wznowienie, Palestra 2003 nr 9-10, s. 92; tenże (w:) Z. Gostyński (red.): Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Tom III, wydanie II zmienione,

Warszawa 2004, s. 689, D. Drajewicz, Kodeks postępowania karnego, Komentarz 2020, Legalis). Mając na to uwadze, żądanie w tym przedmiocie należało zakwalifikować jako sygnalizację w trybie art. 9 § 2 k.p.k.

Jednocześnie powołano podstawę wznowieniową z art. 540 § 3 k.p.k., wskazując, iż Izba Odpowiedzialności Zawodowej Sądu Najwyższego- w świetle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej: ETPCz), nie stanowi sądu „ustanowionego ustawą”.

Mając zatem na uwadze, iż wnioskodawca w wywiedzionym piśmie zawarł zarówno wniosek o wznowienie postępowania (na podstawie art. 540 § 1 i 3 k.p.k.), jak i sygnalizację o istnieniu podstaw do wznowienia postępowania z urzędu, opartą na podstawie art. 542 § 3 k.p.k. (w postaci bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 k.p.k.), każdą z tych podstaw należało rozstrzygnąć odrębnie. Powyższe Sąd Najwyższy uznał jednak za pozbawione zasadności wobec niedopuszczalności wznowienia postępowania prowadzonego w sprawie o sygn. akt II ZK 62/22, przesądzającej o wadliwości wywiedzonego przez obrońcę obwinionej żądania u samych jego podstaw.

Istotą wznowienia postępowania, zaliczanego do nadzwyczajnych środków zaskarżenia prawomocnych orzeczeń kończących postępowanie karne (w niniejszej sprawie postępowanie dyscyplinarne), jest wyeliminowanie pomyłek sądowych, które miały wpływ na treść prawomocnego wyroku, a jednocześnie w dużym stopniu były niezależne od sądu. Procesowe uruchomienie powyższej instytucji może nastąpić wyłącznie na podstawie przesłanek ściśle określonych w ustawie, zaś katalog okoliczności otwierających drogę do wystąpienia z inicjatywą wzruszenia prawomocnego rozstrzygnięcia art. 540 k.p.k., art. 540a k.p.k., art. 540b k.p.k. oraz art. 542 § 3 k.p.k., stosowane odpowiednio w postępowaniu dyscyplinarnym wobec adwokatów na podstawie art. 95n ustawy z dnia 26 maja 1982 roku Prawo o adwokaturze.

W niniejszej sprawie przyczynę wznowienia postępowania obrońca obwinionej dostrzega na etapie postępowania kasacyjnego prowadzonego w

sprawie o sygn. akt II ZK 62/22, zakończonej postanowieniem Sądu Najwyższego z 13 października 2022 r. o oddaleniu kasacji jako oczywiście bezzasadnej.

Powyższe rozstrzygnięcie, wprowadzie prawomocne oraz kończące postępowanie kasacyjne, wbrew stanowisku autora pisma, nie jest jednak wystarczające do uznania, iż stanowi ono orzeczenie kończące postępowanie w rozumieniu m.in. art. 540 k.p.k.

Wobec konstrukcji postulowanego wniosku wyjaśnienia wymaga, iż orzeczeniem kończącym postępowanie w rozumieniu powyższego przepisu nie jest postanowienie o oddaleniu kasacji. W takim bowiem układzie procesowym nie dochodzi do naruszenia prawomocności orzeczenia, które zostało kasacją zaskarżone (zob. w szczególności postanowienia SN: z 12 kwietnia 2001 r., III KO 53/99, OSNKW2001, z. 7-8, poz. 87; z 27 czerwca 2001 r., III KO 115/00, OSNKW 2001, z. 9-10, poz. 83, z dnia 5 lipca 2007 r., V KO 15/07, R-OSNKW 2007, poz. 1564, z 25 listopada 2010, V KO 87/10, Lex nr 844186; z 20 listopada 2012 r., II KO 57/12, Lex nr 1228547). Oddalając kasację sąd orzeka bowiem jedynie o niezasadności wniesionej skargi i nie wkracza w żadnym zakresie w sferę, w której wyrok kończący postępowanie korzysta już z powagi rzeczy osądzonej. Rozstrzygnięcie sądu kasacyjnego może stać się orzeczeniem prawomocnie kończącym postępowanie sądowe, które podlega wznowieniu jedynie wówczas, gdy Sąd Najwyższy, po uchyleniu zaskarżonego orzeczenia, rozstrzyga merytorycznie o przedmiocie procesu, umarzając postępowanie lub, jeżeli skazanie jest oczywiście niesłuszne - uniewinniając oskarżonego (art. 537 § 2 k.p.k.).

Rozstrzygnięcie zapadłe w sprawie sygn. akt II ZK 62/22 nie podlega zatem dyspozycji art. 540 k.p.k. i już z tej przyczyny wniosek o wznowienie postępowania kasacyjnego należało uznać za niedopuszczalny.

Odnosząc się do drugiej z podstaw wznowieniowych powoływanych przez obrońcę obwinionej, tj. uregulowania zawartego w art. 542 § 3 k.p.k., wskazać należy, iż powyższego nie sposób odczytywać w oderwaniu od art. 540 k.p.k. Do wznowienia z urzędu wobec wystąpienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej wskutek poczynionej przez stronę sygnalizacji dojść bowiem może jedynie

wówczas, gdy wznowienie postępowania jest dopuszczalne, a nie w szerszym zakresie. Skoro w świetle art. 540 k.p.k. wznowienie dotyczy „postępowania sądowego zakończonego prawomocnym orzeczeniem”, to wszelkie podstawy wznowieniowe, w tym i określone w art. 542 § 3 k.p.k., dotyczyć mogą wyłącznie takiego postępowania. Mając na uwadze, iż postanowienie Sądu Najwyższego o oddaleniu kasacji nie jest prawomocnym orzeczeniem kończącym postępowanie sądowe w rozumieniu art. 540 k.p.k., to nie wchodzi w grę możliwość wznowienia z urzędu w trybie art. 542 § 3 k.p.k. wobec ujawnienia się jednego z uchybień wymienionych w art. 439 § 1 k.p.k. Ujawnienie „uchybień z kręgu art. 439 § 1 k.p.k. w postępowaniu kasacyjnym w związku z oddaleniem kasacji nie rzutuje w żadnym razie na konieczność wznowienia postępowania sądowego zakończonego prawomocnym orzeczeniem, a więc prawomocnie rozstrzygającego o odpowiedzialności karnej oskarżonego” - odpowiednio na kanwie niniejszego postępowania: obwinionego (zob. postanowienie składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 23 marca 2023 r., sygn. akt I KZP 17/22). W konsekwencji brak jest możliwości wznowienia postępowania toczącego się przed Sądem Najwyższym, zakończonego oddaleniem kasacji, niezależnie od tego, czy oddalenie miało miejsce na rozprawie, czy też na posiedzeniu.

Niezależnie jednak od stwierdzonej niedopuszczalności wniosku, Sąd Najwyższy uznał za zasadne ustosunkowanie się do argumentacji przedstawionej przez obrońcę obwinionej celem wyjaśnienia jej wielopoziomowej wadliwości.

W zakresie sygnalizowanego uchybienia w postaci nienależytej obsady sądu wskazać należy, iż okoliczności podniesione przez obrońcę w tym zakresie nie mogłyby doprowadzić do wznowienia postępowania o sygn. akt II ZK 12/22 i brak byłoby podstaw do powyższego podjęcia z urzędu.

Zgodnie z treścią art. 95n ustawy pkt 1 Prawo o adwokaturze do rozpoznania kasacji stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego, a zatem również te dotyczące trybu rozpoznania kasacji, tj. określające forum jej rozpoznania oraz skład Sądu Najwyższego. Z powoływanego przez autora pisma art. 91 d ust. 3 ustawy Prawo o adwokaturze wynika, że Sąd Najwyższy rozpoznaje kasację na rozprawie w składzie trzech sędziów. Przepis ten nie

determinuje natomiast skład Sądu Najwyższego w sytuacji, kiedy rozpoznanie kasacji ma miejsce na posiedzeniu, ani tym bardziej nie wyklucza rozpoznania sprawy kasacyjnej na takim forum. Treść art. 29 § 1 k.p.k. wskazuje wprawdzie, że sąd kasacyjny na rozprawie orzeka w składzie trzech sędziów, przepis ten jednak zastrzega możliwość istnienia wyjątków (jak chociażby wskazany w art. 534 § 2 k.p.k.).

Wedle natomiast dyspozycji art. 534 § 1 k.p.k., jeżeli ustawa nie wymaga wydania wyroku, Sąd Najwyższy orzeka jednoosobowo, chyba że Prezes Sądu Najwyższego zarządzi rozpoznanie sprawy w składzie trzech sędziów. W sytuacji zatem, kiedy kasacja jest rozpoznawana na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k., a więc kiedy może dojść jedynie do jej oddalenia jako oczywiście bezzasadnej, względnie do skierowania sprawy do rozpoznania na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k. lub na rozprawie, zasadą jest orzekanie w składzie jednego sędziego. W sprawie prowadzonej pod sygn. akt II ZK 62/22 nie wydano zarządzenia o jej rozpoznaniu na posiedzeniu w składzie trzech sędziów, a sama dopuszczalność rozpoznania sprawy kasacyjnej w sprawie zakończonej orzeczeniem Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Adwokatury z dnia 12 grudnia 2020 r., sygn. akt WSD 34/20, na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k. - wobec stwierdzonego uprzednio braku obowiązku rozpoznania kasacji na rozprawie w każdym wypadku - nie wzbudza jakichkolwiek wątpliwości. Zaznaczenia wymaga przy tym, iż na gruncie postępowania karnego oddalenie na posiedzeniu kasacji jako oczywiście bezzasadnej w składzie jednego sędziego, może mieć miejsce także wtedy, gdy kasacja dotyczy wyroku, na podstawie którego doszło do uprawomocnienia skazania na karę dożywotniego pozbawienia wolności, a więc na karę najsurowszą przewidzianą w ustawodawstwie polskim za najpoważniejsze przestępstwa, co niweczy racjonalność twierdzenia, że nie jest możliwe orzekanie przez Sąd Najwyższy w takim trybie i w takim składzie co do kasacji wniesionej od orzeczeń sądów dyscyplinarnych. Za powyższym przemawia chociażby porównanie samej dolegliwości sankcji dyscyplinarnych i karnych. Mając na uwadze brak podstaw do twierdzenia, że powołana regulacja stanowi wyraźne wykluczenie stosowania art. 535 § 3 k.p.k., nie sposób uznać, by orzekaniu w sprawie II ZK 62/22 towarzyszyła powołana przez obrońcę bezwzględna przyczyna odwoławcza.

Odnosząc się następnie do wskazywanego za podstawę wniosku art. 540 § 3 k.p.k., zgodnie z którym postępowanie wznawia się na korzyść oskarżonego, gdy potrzeba taka wynika z rozstrzygnięcia organu międzynarodowego działającego na mocy umowy międzynarodowej ratyfikowanej przez Rzeczpospolitą Polską, przypomnienia wymaga, iż rozstrzygnięcie organu międzynarodowego może stanowić podstawę do wznowienia postępowania, jeżeli jest skutkiem stwierdzenia, iż *in concreto* w stosunku do skarżącego zastosowano przepis prawny pozostający w kolizji z prawem konwencyjnym lub naruszono przepis prawa krajowego zgodny z tym prawem” (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 listopada 2005 r., III KO 10/05, LEX nr 164382). Potrzeba wznowienia ma wynikać bowiem „z rozstrzygnięcia organu międzynarodowego w konkretnej sprawie dotyczącej osoby składającej wniosek. Gdyby ustawodawcy przyświecał inny zamysł, zbyt czynnym postąpieniem byłoby w ogóle powoływanie w treści komentowanego przepisu oskarżonego, jako konkretnej osoby (...) Już sama konstrukcja art. 540 § 3 k.p.k., poprzez określenie dopiero w drugiej kolejności przesłanki wznowienia, sugeruje, że powinno się ją odnosić właśnie konkretnie do osoby, której pozycja jest akcentowana i pierwszorzędna (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 27 września 2013 r., II KO 39/13, LEX nr 1375172). W judykaturze podkreśla się bowiem, iż każda sprawa ma swoją specyfikę i nie można ustalać jej pełnego podobieństwa, wobec czego istnieje więc potrzeba wypowiedzenia się organu międzynarodowego *in concreto* i dopiero takie rozstrzygnięcie dotyczące strony postępowania wznowieniowego może stanowić podstawę uwzględnienia wniosku (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 listopada 2005 r., III KO 10/05, Lex nr 164382).

Oceny "potrzeby" wznowienia postępowania w związku z rozstrzygnięciem organu międzynarodowego (art. 540 § 3 k.p.k.) dokonywać należy zawsze w realiach konkretnej sprawy i wykluczone jest automatyczne stosowanie tego przepisu - tak jak tego oczekuje wnioskodawca - w każdej sprawie, w której organ międzynarodowy rozstrzygnie o naruszeniu przez Polskę przepisów prawa międzynarodowego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 lipca 2015 r., II KO 20/15, LEX nr 1762484).

Powołane przez wnioskującego orzeczenia ETPCz, nie dotyczące obwinionej i niemające wpływu na jej prawa i obowiązki, nie mogą stanowić zatem podstawy wznowienia z art. 540 § 3 k.p.k. Mając na uwadze uprzednie rozważania raz jeszcze wyjaśnić należy, iż podstawą wznowienia postępowania karnego, określoną w art. 540 § 3 k.p.k., może być jedynie rozstrzygnięcie organu międzynarodowego zapadłe w sprawie i w odniesieniu do osoby, której dotyczy wnioski.

Przede wszystkim zaznaczyć w tym zakresie należy, iż przywołane w treści pisma rozstrzygnięcia ETPCz odnoszą się do uprzednio funkcjonującej Izby Dyscyplinarnej bądź Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych, a postępowanie kasacyjne, którego wznowienia domaga się autor wniosku, toczyło się przed Izbą Odpowiedzialności Zawodowej Sądu Najwyższego. Obecnie funkcjonujące konstrukcje prawne, które mogą spowodować ukształtowanie składu Sądu Najwyższego rozpoznającego kasację, eliminują możliwość zaistnienia uchybienia z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. poprzez instytucję wyłączenia sędziego w trybie art. 41 § 1 k.p.k. bądź testu sędziego dotyczącego spełnienia przez sędziego Sądu Najwyższego (lub sędziego delegowanego do pełnienia czynności sędziowskich w Sądzie Najwyższym), wymogów niezawisłości i bezstronności, o jakim mowa w art. 29 § 5 i n. ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1904 z późn. zm.- dalej powoływana jako u.SN.). Strony postępowania kasacyjnego prowadzonego pod sygn. akt II ZK 62/22 dysponowały tym samym powyższymi możliwościami, gdyż zostały zawiadomione o składzie rozpoznającym sprawę wraz z pouczeniem o prawie złożenia wniosku, o jakim mowa w art. 29 § 6 u.SN.

Wbrew nadto twierdzeniu autora pisma sygnalizującego, że art. 91 ust. 1 i 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w zw. z art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności nie kształtują przy tym samodzielnej podstawy wznowienia postępowania dyscyplinarnego i nie stanowią wystarczającej przesłanki do procedowania w tym przedmiocie.

Z tych względów Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji.

